

16.1.2019

TOIMINTAOHJE: Lukioiden toimintaohje opiskelun edellytysten turvaamiseksi

Voimassaoloaika	16.1.2019–15.1.2022
Kumoo	15.6.2015 voimaan tulleen toimintaohjeen. Päivitetty toimintaohjeen terminologiaa sekä lukujen 2 ja 3. sisältöä.
Toimivalta	Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimintasääntö 9. luku kohta 9.1.
Säilytys	Toimintaohje säilytetään päätöksenteon tuen yksikön hallintoassistentin toimesta toimintaohjekansiossa sen voimassaoloajan. Arkistossa säilytysaika on 10 vuotta.
Valmistelija	Anssi Ahlberg, projektisuunnittelija, puh. 0931022241
Allekirjoitus	Crister Nyberg, opiskelijahuollon päällikkö
Liitteet	

Sisältö

Johdanto	2
1 Ennakoiva ja varhainen tuki ja ohjaus	4
2 Kiusaamis- ja häirintätilanteiden ehkäiseminen ja niihin puuttuminen	5
2.1 Häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen	6
2.2 Seksuaalinen häirintä ja siihen puuttuminen	6
2.2.1 Toimintaohjeita opettajalle	7
2.2.2 Yhteystietoja	8
2.2.3 Ohjeita opiskelijalle	8
2.2.4 Seksuaalisen häirinnän ehkäiseminen	9
2.3 Väkivalta-, kiusaamis- tai häirintätilanteen käsittely	9
2.4 Kiusaaminen ja häirintä verkossa	9
3 Päihdeongelmien ennaltaehkäiseminen ja niihin puuttuminen	11
3.1 Ennaltaehkäisy	11
3.2 Päihdeongelmiin puuttuminen	11
3.3 Akuutti päihdetilanne	12
3.4 Huomioitavaa	13
4 Kurinpitoasiat	14
Liite 1: Väkivalta-, kiusaamis- tai häirintätilanne	15
Liite 2: Kurinpitomenettely	16
Muut liitteet	17

Johdanto

Lukioiden opiskelijoilla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa heillä on edellytykset saavuttaa opetussuunnitelman mukaiset tavoitteet. Toimet näiden asioiden varmistamiseksi ovat usein myös opiskeluhooltoon liittyviä, jolloin noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista toimintamallia. Tämän ohjeistuksen keskeinen tarkoitus on oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Lähtökohtana on yhteisöllinen opiskeluhoolto lain 4 §:n mukaisesti: kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Tässä opiskeluhoitosuunnitelman liitteessä kuvataan toimenpiteet opiskelijoiden terveydentilan tai toimintakyvyn muutoksien sekä muiden ongelmien varhaiseksi tunnistamiseksi. Toimintaohjeessa ohjeistetaan oppilaitoksen yleiset toimintatavat väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätapauksissa sekä päihdeongelmissa. Lisäksi kuvataan opiskeluhoollon tuki ja ohjaus kurinpitorangeistusten yhteydessä. **Koko lukiota tai suurta määrää henkilöitä uhkaavissa tilanteissa ja onnettomuuksissa, vakavissa tapaturmissa, sairauskohtauksissa ym. seurataan lukion kriisisuunnitelmaa.**

Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista ja oppimisympäristöjen turvallisuudesta on lukion henkilökunnalla. Lukiolain mukaan opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyvä asiallisesti. Jokaisen opiskelijan toivotaan ottavan huomioon opiskelijatovereidensa hyvinvoinnin ja puuttuvan havaitsemaansa turvallisuutta ja hyvinvointia uhkaavaan asiaan. Opiskelija voi kääntyä kenen tahansa henkilökuntaan kuuluvan puoleen kokiessaan tai havaitessaan väkivaltaa, kiusaamista, häirintää tai muita turvallisuutta ja hyvinvointia uhkaavia asioita. **Varhaisen tuen varmistamiseksi oppilaitoksen henkilökunta ja opiskeluhoollon työntekijät voivat konsultoida toisiaan nimettömästi.** Jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot¹.

¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 1287/2013

Yhteydenotto opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen saamiseksi. Jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa. Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu, joka ammatillisessa tehtävässään on saanut tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin. Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto tässä pykälässä säädetystä yhteydenotosta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijoiden lakisääteisiä velvollisuuksia täsmennetään järjestyssäännöissä. Kaikkiin tähän ohjeeseen liittyvien asioiden käsittelyssä on keskeistä asianosaisten henkilöiden osallisuus heihin liittyvien asioiden käsittelyssä. Ohjeistukseen ja siinä käsiteltyihin asioihin perehdytään lukuvuosien alussa ja aina tarvittaessa siten, että henkilökunta ja opiskelijat ovat tietoisia toimintatavoista.

Oheisessa kaaviossa kuvataan toiminta opiskelun edellytyksiä vaarantavissa tilanteissa sekä toiminnan kehittäminen tällaisten tilanteiden ennakoinnaksi ja ehkäisemiseksi. Opiskeluhoitoryhmien tehtäviin kuuluu kerätä tietoa opiskelun edellytyksiä estävistä asioista ja niiden poistamisen onnistumisesta. Lisäksi ryhmien tehtäviin kuuluu yhteisöllisen opiskeluhoiton kehittäminen entistä ennaltaehkäisevämpään suuntaan.

Kuva 1: Opiskelun edellytyksiä vaarantavien tilanteiden sekä niiden ehkäisy ja ennakoinnin toimintamalli.

1 Ennakoiva ja varhainen tuki ja ohjaus

Ennakoivalla ja varhaisella tuella, puuttumisella ja ohjauksella pyritään edistämään opiskelijan hyvinvointia ja opintojen etenemistä sekä ehkäisemään ristiriitilanteita opiskelussa. Koko henkilökunnan tehtäviin kuuluu edistää ja luoda hyvää opiskelu- ja työympäristöä.

Lukioiden järjestyssäännöissä on määritelty oppilaitoksen sisäinen järjestys. Opiskelijoiden ja koko oppilaitoksen henkilöstön tulee noudattaa järjestyssääntöjä. Näin luodaan turvallinen opiskelu- ja työympäristö kaikille ja mahdollistetaan opiskelun esteetön sujuminen.

Opiskelun esteetöntä sujumista tukevat opiskeluhuoltosuunnitelma, kriisisuunnitelma (toimipaikkakohtainen) sekä lukioiden oppimisen tuen suunnitelma. Lisäksi jokaisessa toimipaikassa on oma turvallisuussuunnitelmansa. Kurinpitorangaistuksista, ojentamiskeinoista ja turvaamistoimenpiteistä noudatetaan [Menettelytapaohjetta oppilaiden ja opiskelijoiden kurinpitorangaistuksista, ojentamiskeinoista ja turvaamistoimenpiteistä](#).

2 Kiusaamis- ja häirintätilanteiden ehkäiseminen ja niihin puuttuminen

Lukiolaki 21§ Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (30.12.2013/1268)

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325)

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609)

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Järjestyssäännöissä määritellään turvallisen opiskeluympäristön toimintaperiaatteet. Henkilökunta ja opiskelijat perehdytetään järjestyssääntöihin. Tavoitteena on, että jokainen yhteisön jäsen omalla toiminnallaan edistää esteettömän ympäristön kehittymistä.

Oppilaitoksessa puututaan heti havaittuihin häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatapauksiin sekä rikosepäilyihin. Tarvittaessa tehdään asiaan kuuluvat ilmoitukset poliisille.

Velvollisuus puuttua on jokaisella oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvalla ja myös opiskelijoita ohjeistetaan puuttumaan häirintään, kiusaamiseen ja seksuaaliseen häirintään sekä ottamaan yhteyttä henkilökuntaan näissä tapauksissa. Alaikäisten turvallisuuteen liittyvissä asioissa on oppilaitoksen henkilökunnalla lastensuojeluilmoitusvelvollisuus.²

Epäilyissä esimerkiksi seksuaalirikoksista tms. seurataan menettelytapaohjetta. Asian käsittelystä lukiossa voi olla yhteydessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan hallintoon. Lastensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta noudatetaan [Menettelytapaohjetta lastensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta lastensuojeluun ja poliisille](#).

Yksittäisen opiskelijan tai opiskelijajoukon puheiden tai toiminnan radikalisoituminen, mielentilan ja käyttäytymisen huolestuttavat muutokset tms. on myös syytä ottaa vakavasti. Keskeisenä tavoitteena ovat varhainen ja ennakoiva tuki ja puuttuminen. Näissä tilanteissa edetään sivun 2 kaavion osoittamalla tavalla ja tarpeen mukaan liitteenä olevien mallien mukaisesti. Jos edellä mainitut asiat ovat huolestuttavia, älä epäröi ottaa yhteyttä poliisiin:

ennaltaestava.helsinki@poliisi.fi

² Lastensuojelulaki 25§

2.1 Häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Opiskelijalla on oikeus oppimiseen ja työhön. Myös opettajilla ja muulla oppilaitoksen henkilökunnalla on oikeus työrauhaan. Oppimiselle on olennaista hyvä työrauha, joka on yhteydessä kouluviihtyvyyteen.

Mikäli opiskelija jatkuvasti häiritsee muiden työskentelyä tai yksittäistä opiskelijaa, on henkilökunnalla oikeus ja velvollisuus ohjata opiskelijaa toimimaan muita kunnioittavalla tavalla. Havaitessaan häirintää, opettaja ottaa tarvittaessa yhteyttä opiskelijan huoltajaan sekä muuhun opetushenkilökuntaan ja psykologiin tai kuraattoriin. Häiritsevää opiskelijaa kuullaan mahdollisista opetusjärjestelyistä päätettäessä.

Oppilaitos puuttuu myös oppilaitoksen tietoon tulleeseen internetissä tapahtuvaan koulukiusaamiseen ja häirintään sekä huomioi muut vastaavan kaltaiset häirintämuodot ja puuttuu niihin sekä tekee tarvittaessa asiaan kuuluvat ilmoitukset poliisille. Häirinnän muodoista ja niihin puuttumisen tavoista tiedotetaan opiskelijoille. Häirinnän ehkäisemiseen liittyvissä toimitaissa toimitaan yhteistyössä opiskelijakunnan kanssa.

Myös opiskelijoilla on merkittävä tehtävä häirinnän ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Opiskelijoita ohjeistetaan ilmoittamaan oppilaitoksen henkilöstöön kuuluvalla, mikäli he kohtaavat häirintää oppilaitoksessa tai sen ulkopuolella opintoihin liittyvissä tilanteissa. **(Liite 1)**

2.2 Seksuaalinen häirintä ja siihen puuttuminen

Seksuaalinen häirintä tarkoittaa seuraavia asioita³:

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta. Seksuaalisella häirinnällä luodaan usein uhkaava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaalisella häirinnällä on yhtymäkohtia kiusaamiseen, mutta häirinnän ei tarvitse olla ilkeämielistä. Vakavimmillaan häirintä voi muuttua seksuaaliseksi väkivallaksi ja rikokseksi.

Seksuaalinen häirintä voi olla esim.

- vihjailevia eleitä tai ilmeitä,
- härskejä puheita, nimittelyä, kaksimielisiä vitsejä,
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset,
- pornoaineiston esille asettaminen, seksuaalisesti väritynyt viestintä netissä, puhelinsoitot tai sähköpostit,
- fyysinen koskettelu, seksuaalisväritteiset ehdotukset tai vaatimukset,

³ Esimerkit ovat tasa-arvovaltuutetun www-sivujen aineistosta, josta löytyy tasa-arvon edistämiseen ja syrjinnän ehkäisemiseen liittyviä materiaaleja: <http://www.tasa-arvo.fi/fi/etusivu>

- siihen voi liittyä myös seksuaalista väkivaltaa, esimerkiksi raiskaus tai sen yritys.

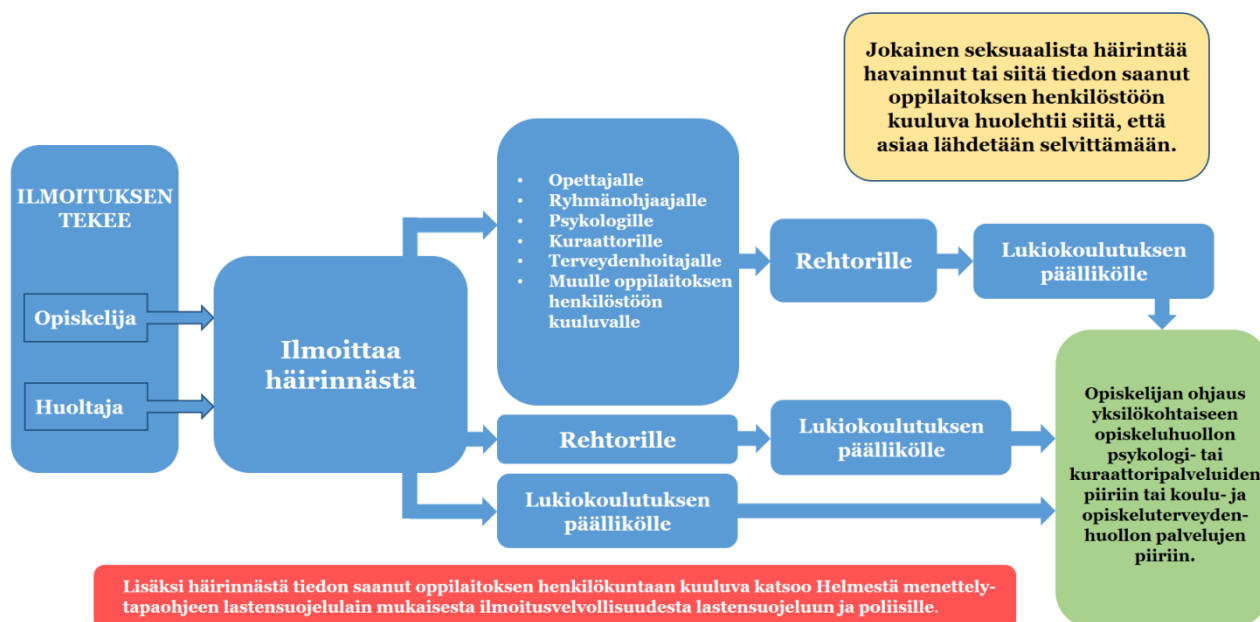
Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä on lain naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) 7 §:ssä kiellettyä syrjintää sukupuolen perusteella.

Yhdenvertaisuuslain 8 § kieltää syrjinnän seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

2.2.1 Toimintaohjeita opettajalle

Opettajan vastuisiin kuuluvat seuraavat asiat:

- Ilmoittaa rehtorille tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tapahtuneesta opiskelijaan kohdistuneesta seksuaalisesta häirinnästä.
- Ilmoittaa alle 18-vuotiaaseen opiskelijaan kohdistuneen seksuaalirikosepäilyn poliisille ja lastensuojeluun.
- Voi konsultoida opiskeluhuollon henkilöstöä opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeesta ja luovuttaa tässä yhteydessä salassapidon estämättä opiskeluhuollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömiä tietoja.
- Ohjaa opiskelijan tarvittaessa opiskeluterveydenhuollon palvelujen piiriin.
- On velvollinen ottamaan yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa todetessaan palveluiden tarpeen sekä luovuttaa psykologille ja kuraattorille tuen tarpeen arvioimiseen salassapidon estämättä tarvittavat tiedot.
- Kutsuu tarvittaessa koolle yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän huomioiden kokoonpanon tapauskohtaisen harkinnan ja sen edellyttämän suostumuksen.

Kuva 2: Toimintamalli. Itseen tai toiseen opiskelijaan kohdistunut häirintä tai seksuaalinen häirintä.

2.2.2 Yhteystietoja

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä suullisesti, kirjallisesti tai [sähköisesti](#). Ilmoitus tehdään Helsingin kaupungin lastensuojelun sosiaalityöntekijälle, jonka alueella nuori asuu. Virka-ajan ulkopuolella voi ottaa yhteyttä sosiaalipäivystykseen, puh. 020 696 006.

Lastensuojelun anonyymi konsultointi:

Jos ilmoitusvelvollisella on vaikeuksia arvioida, onko nuoresta herännyt huoli riittävää lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi, [tarvittaessa voi kysyä asiaa yleisellä tasolla lastensuojelulta](#). Tällöin lastensuojelua konsultoidessaan lapsesta ja hänen perheestä puhutaan nimettömänä, näiden henkilöllisyyttä paljastamatta. Epäilyistä lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta otetaan tilanteessa yhteyttä **poliisin seksuaalirikosryhmään** puh. 050 456 3654 tai 029 547 1612 tai faksi 09 876 4804.

Myös lasten ja nuorten **oikeuspsykiatrinen osaamiskeskus** antaa neuvontaa ja ohjausta liittyen lapsiin kohdistuneisiin seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn epäilyihin. Neuvontapuhelimen numeron on (09) 471 80850. Tilanteessa voi konsultoida myös **kaskon lakimiehiä**.

2.2.3 Ohjeita opiskelijalle

- Jos havaitset seksuaalista häirintää tai joudut itse sen kohteeksi, ilmaise häiritsijälle, miltä hänen käyttäytymisensä tuntuu ja pyydä häntä lopettamaan.
- Jos et voi tai halua ottaa yhteyttä häiritsijään tai jos häirintä kielloista huolimatta jatkuu, ilmoita siitä opettajalle, ryhmänohjaajalle, psykologille, kuraattorille,

terveydenhoitajalle, rehtorille tai muulle luotettavana pitämällesi oppilaitoksen aikuiselle. Hänellä on velvollisuus ryhtyä toimiin tietonsa tulleen häirinnän osalta.

- Säilytä mahdolliset todisteet esim. some-, teksti- ja sähköpostiviestit.
- Ilmoita oppilaitoksen aikuiselle myös havaitsemasi muihin kohdistuva seksuaalinen häirintä.
- Käytä oikeuttasi opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin sekä koulun opiskeluterveydenhuoltoon, kun tarvitset tukea tai apua.

2.2.4 Seksuaalisen häirinnän ehkäiseminen

Häirinnän muodoista ja niihin puuttumisen tavoista tiedotetaan opiskelijoille ja häirinnän ehkäisemiseen liittyvissä toimissa toimitaan yhteistyössä opiskelijakunnan kanssa. Tarkempaa tietoa seksuaalisesta häirinnästä ilmiönä, lainsäädännöstä, ennaltaehkäisystä ja toimintaohjeista löytyy [Opetushallituksen oppaasta seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa](#).

Seksuaaliseen häirintään ja mahdollisiin rikoksiin liittyen noudatetaan [Menettelytapaohjetta lastensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta lastensuojeluun ja poliisille](#). Jos tilanne vaatii luokkahuoneesta, opetustilasta tai koulun tilaisuudesta poistamista tai opetuksen epäämistä tai muita kurinpito-, ojentamis- ja turvaamistoimenpiteitä, noudatetaan toimissa [Menettelytapaohjetta oppilaiden ja opiskelijoiden kurinpitorangeistuksista, ojentamiskeinoista ja turvaamistoimenpiteistä](#).

2.3 Väkivalta-, kiusaamis- tai häirintätilanteen käsittely

Väkivalta-, kiusaamis- tai häirintätilanteissa asia käsitellään välittömästi ja tapauksesta tiedotetaan rehtorille tai apulaisrehtorille. Tarvittavat tukitoimet toteutetaan tarvittaessa opiskeluhuollossa. Osapuolten kanssa keskustellaan ja heidän näkemyksensä kuullaan. Tapahtuneesta tiedotetaan alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Ilmenneestä negatiivisesta käyttäytymisestä apulaisrehtori tai rehtori ohjaa opiskelijaa korjaamaan toimintaansa. Vakavammissa tilanteissa asian käsittely siirretään poliisille.

Asian selvittelyssä huomioidaan teon tekijän ja teon kohteena olevan yksilöllinen tuki, tarvittava hoito yhteistyössä opiskeluhuollon kanssa sekä jälkiseuranta pian tapahtuman jälkeen. Tällöin osapuolia kuullaan ja arvioidaan, onko kiusaaminen tai häirintä loppunut tai jatkunut.

Väkivallasta, kiusaamisesta tai häirinnästä ilmoitetaan huoltajalle ryhmänohjaajan tai tilanteen yhteydessä sovittavan oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvan toimesta. Tarvittaessa oppilaitos toimii yhteistyössä sosiaalitoimen, nuorisopalveluiden, ehkäisevän nuorisotyön, poliisin, päihdetyöntekijöiden ja muiden viranomaisten kanssa. Jos tilanne vaatii luokkahuoneesta, opetustilasta tai koulun tilaisuudesta poistamista, opetuksen epäämistä tai muita kurinpito-, ojentamis- ja turvaamistoimenpiteitä, noudatetaan toimissa [Menettelytapaohjetta oppilaiden ja opiskelijoiden kurinpitorangeistuksista, ojentamiskeinoista ja turvaamistoimenpiteistä](#).

2.4 Kiusaaminen ja häirintä verkossa

Nettikiusaaminen on verkossa tapahtuvaa tarkoituksellista ja toistuvaa harmin aiheuttamista toiselle kännykän tai muiden elektronisten laitteiden avulla. Netissä

tapahtuva kiusaaminen satuttaa ja on yhtä haitallista ja vakavaa kuin kasvokkain tapahtuva kiusaaminen.⁴

Nettikiusaaminen nähdään usein teknisenä ongelmana. Uusien sovellusten ajatellaan tuovan lisää oppilaiden välisistä suhteista riippumattomia ongelmia kouluun. Kuitenkin tutkimusten mukaan nettikiusaaminen on usein yhteydessä koulukiusaamiseen. Näin ollen kiusaamista ehkäisevien keinoja sekä kiusaamisen puuttumisen menetelmiä tulee kehittää huomioimaan vuorovaikutus ja sen pulmat niin koulussa kuin netissäkin.

Nettikiusaamista voi olla mm.

- Pilkkaavat tai uhkaavat viestit
- Juorujen tai henkilökohtaisten tietojen levittäminen
- Valokuvien manipulointi ja levittäminen
- Toisen nimellä esiintyminen
- Sulkeminen ryhmän tai keskustelun ulkopuolelle
- Salasanojen huijaaminen

Sosiaalisen median sovellukset muokkaavat yhteisöissä vuorovaikutusta monin tavoin. Nuorten mediamaailma uusiutuu jatkuvasti. On todettu, etteivät opiskelijat aina lähesty aikuisia nettikiusaamiskokemuksillaan, koska he eivät usko oppilaitoksilla olevan kykyä ymmärtää heitä tai keinoja puuttua kiusaamiseen. Netissä tapahtuva kiusaaminen on liitettävä kiinteäksi osaksi oppilaitoksen kiusaamisen vastaisen työn käytäntöjä ja prosesseja. Kiusaamisen ehkäisyn kannalta on tärkeää, että oppilaitoksissa käydään vuoropuhelua mediataidoista ja niiden tukemisen yhdistämisestä pedagogiikkaan.

Mitä tehdä verkkokiusaamisen ilmetessä?

- Tue kiusattua, älä syyllistä verkkokäytöstä vaan kiitä, että hän kertoi asiasta sinulle.
- Kiusaamisviesteihin ei yleensä kannata vastata.
- Viesti kannattaa tallentaa mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten (esim. ottamalla ruutukaappaus).
- Pohdi nuoren kanssa, miten vastaavia tilanteita voitaisiin välttää jatkossa.
- Jos kiusaaja ja kiusattu tuntevat toisensa, on hyvä tiedostaa, että usein löytyy myös aikuinen, joka tuntee heidät molemmat (opettaja, valmentaja jne.).
- Jos toiminta on palvelun sääntöjen vastaista, ota yhteys ylläpitoon.
- Jos epäilet, että toiminta on laitonta, ota yhteys poliisiin.

⁴ Lähde ja lisätietoja: https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/kiusaamisen-ehkaiseminen/nettikiusaamisen_ehkaiseminen/

Opiskeluryhmillä on usein yhteisiä ryhmäviestintään tarkoitettuja ryhmiä, missä on opettajia mukana (esimerkiksi WhatsApp). Viestintäryhmän tarkoitus on syytä miettiä etukäteen ja sopia mihin viestintäryhmää käytetään.

3 Päihdeongelmien ennaltaehkäiseminen ja niihin puuttuminen

Päihdehuollon tavoite on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä ja siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Lisäksi tavoitteena on edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Päihteellä tarkoitetaan alkoholijuomaa tai muuta päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta.⁵

3.1 Ennaltaehkäisy

Laissa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (2015/523) todetaan, että julkinen valta huolehtii alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisystä yhteistyössä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Päihdehuoltolaissa (1986/41, 1-2 §) korostetaan myös ehkäisevän työn tärkeyttä.

Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Sen on perustuttava päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin.

Opiskelijan opiskelukyvyyn ja päihdeettömän elämäntavan tuki on tärkeä asia koko oppilaitoksen henkilöstölle ja jokainen oppilaitosyhteisön jäsen on velvollinen noudattamaan koulun järjestyssääntöjä. Ryhmänohjaaja tutustuu opiskelijoidensa kanssa lukion järjestyssääntöihin ja päihdetoimintamalliin opintojen alkuvaiheessa ja myöhemmin uudelleen tarvittaessa.

Opettajat ja opiskeluhoitoryhmä yhteistyössä koko henkilöstön kanssa suunnittelevat ja vastaavat ennaltaehkäisevän päihdetyön toteutuksesta. Yhteistyö kodin ja koulun välillä on ensiarvoisen tärkeää. Oppilaitos tekee tiivistä yhteistyötä myös muiden yhteistyötahojen (mm. päihdepoliklinikka, Nuorisoasema, Klaari ja ehyt ry) kanssa.

Opiskelijoita tuetaan päihdeettömään elämäntapaan järjestämällä oppilaitoksessa erilaisia teematapahtumia, keskustelemalla asiasta terveystiedon tunneilla, opiskeluun sitouttamalla, opiskeluhoollon palveluilla sekä kodin ja oppilaitoksen välisellä yhteistyöllä. Päihdeettömyyttä edistetään koko henkilöstön tuella hyödyntäen THL:n kyselyjä ja yhteistyötä eri verkostojen kanssa.

⁵ Päihdehuoltolaki 1986/41, 1-2 §

3.2 Päihdeongelmiin puuttuminen

Opiskelijan mahdollinen päihteidenkäyttö otetaan puheeksi välittömästi.

Opettajalla tai muulla henkilökuntaan kuuluvalla, joka epäilee opiskelijan olevan päihtynyt, on velvollisuus puuttua asiaan. Perusteena epäilylle voi olla opiskelijan käyttäytyminen tai turvallisuuden vaarantuminen. Asiaan puuttumista varten opettaja tai muu henkilökuntaan kuuluva hakee itselleen työparin toisesta henkilökuntaan kuuluvasta ja työpari ottaa asian puheeksi opiskelijan kanssa. Työpari arvioi samalla opiskelijan kykyä osallistua opiskeluun sillä hetkellä. Tarvittaessa työpari konsultoi opiskeluhuoltohenkilöstöä (terveydenhoitaja tai kuraattori). Lisäksi tilanteesta ilmoitetaan oppilaitoksen johdolle.

Opiskelijan kanssa sovitaan välittömistä toimista ja neuvotteluajankohdasta asian jatkoselvittelyä varten. Mikäli opiskelijan päihtymys estää ajankohdan sopimisen, sovitaan se mahdollisimman pian. Alaikäisen opiskelijan huoltajaan otetaan yhteyttä ja asiasta tehdään lastensuojeluilmoitus. Rehtori tai hänen määräämänsä henkilö päättää lopullisesti siitä, voiko opiskelija jatkaa koulussa oloaan kyseisenä päivänä ja seuraavina kolmena päivänä.

Mikäli opiskelija **on selkeästi päihtyneenä** opiskeluun liittyvissä tilanteissa, opiskelijan opiskelu evätään loppupäiväksi ja/tai enintään kolmen päivän ajaksi, jos tilanteen turvaaminen niin vaatii. Alaikäisen opiskelijan kohdalla kutsutaan huoltaja paikalle. Mikäli huoltajaa ei tavoiteta, otetaan yhteys lastensuojeluun. Vahvasti päihtynyt voi tarvita välitöntä valvontaa ja seurantaa ja silloin hänet on ohjattava päivystyksenä hoitoon. Jos opiskelija tarvitsee välitöntä hoitoa, soitetaan yleiseen hätänumeroon **112**. Opiskelijan poistamisessa oppilaitoksen tiloista sovelletaan [Menettelytapaohjetta oppilaiden ja opiskelijoiden kurinpitorangeistuksista, ojentamiskeinoista ja turvaamistoimenpiteistä](#). Työparin tulee dokumentoida tapahtunut kokonaisuudessaan kirjallisesti ja toimittaa tiedot koulun johdolle jatkoselvittelyä varten.

Tilanteen jatkoselvittelyssä käydään tapahtunut läpi ja ilmoitetaan kurinpidolliset toimenpiteet. Jos opiskelijan todetaan olleen päihteiden vaikutuksen alaisena opiskeluun liittyvissä tilanteissa, apulaisrehtori tai rehtori kuulee opiskelijaa ja aloittaa kurinpitomenettelyn.

Opiskelijalta kysytään päihteiden käytöstä. Jos opiskelija myöntää päihteidenkäytön ohjataan hänet asianmukaisesti kunnan päihdehoitoon. Mikäli opiskelija ei myönnä jo todettua päihteiden käyttöä, hänen tilannettaan seurataan jatkoselvittelytilanteessa sovitun ajan. Opiskelijalle tarjotaan opiskeluhuollon palveluita. Rehtori arvioi voivatko opiskelijan opinnot lukiossa jatkua. Lukion johtokunta voi erottaa opiskelijan enintään kuukaudeksi ja opetuslautakunta pidemmäksi ajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

3.3 Akuutti päihdetilanne

1. Opettaja tai joku muu oppilaitoksessa epäilee opiskelijan olevan päihtynyt. epäilyn perusteena on opiskelijan käytös tai turvallisuuden vaarantuminen. Asian havainnut pyytää työparikseen toisen henkilökuntaan kuuluvan. Tarvittaessa konsultoidaan opiskeluhuoltohenkilöstöä. Ilmoitus rehtorille.
2. Työpari ottaa asian puheeksi opiskelijan kanssa ja samalla he arvioivat opiskelijan kykyä osallistua opiskeluun sillä hetkellä. (Lukion järjestyssäännöt)
3. Turvaamistoimet (koulupäivän keskeytys, johdon edustaja määrää poissaolon 1–3 päiväksi).
4. Työpari sopii opiskelijan kanssa tilanteen jatkoselvittelystä, aika, paikka ja tapaamisen osallistujat (opiskelija, rehtori ja työpari/opettaja). Työpari kirjaa ylös mitä tapahtui, ajankohta ja tehdyt havainnot. [Alle 18-vuotiaasta tehdään lastensuojeluilmoitus ja ilmoitetaan huoltajille.](#)
5. Jatkotapaamisessa käydään tilanne läpi, sekä ilmoitetaan kurinpidolliset toimenpiteet. Kysytään opiskelijan päihteidenkäytöstä.

Opiskelija myöntää päihteidenkäytön

Opiskelija ei myönnä päihteidenkäyttöä

Opiskelijan hoitoonohjaus.	Opiskelijan tilannetta seurataan jatkoselvittytilanteessa sovitun ajan.
Opiskelukyvyn selvittäminen. Myös silloin, kun kyseessä on lääkärin määräämä lääkitys, joka vaikuttaa toimintakykyyn.	Rehtori arvioi voivatko opiskelijan opinnot lukiossa jatkua
Yhteys opiskeluhuoltoon ja tarvittavat tukitoimet (th + kur + psy)	

3.4 Huomioitavaa

Ota yhteys poliisiin 112 aina seuraavissa tilanteissa:

- Opiskelija on vahvasti päihtynyt, käyttäytyy uhkaavasti,
- Opiskelijan päihtymys vaarantaa hänen itsensä tai muiden turvallisuuden,
- Opiskelija uhkaa lähteä ajamaan moottoriajoneuvolla,
- Opiskelijalla on hallussaan huumeita, käyttää niitä oppilaitoksen alueella,
- Opiskelija myy huumeita oppilaitoksen alueella,

- Opiskelija kieltäytyy poistumasta oppilaitoksen alueelta.

Muista dokumentoida tapahtumaketju kokonaisuudessaan. Kirjaa ylös paperille tapahtumat ja toimita kirjauksesi koulun johdolle.

Turvaamistoimet:

- Ilmoitus huoltajille (jos opiskelija alle 18-vuotias) ja oppilaitoksen johdolle.
- Määritellään jatkotoimenpiteet ja mahdolliset kurinpitotoimet.

4 Kurinpitoasiat

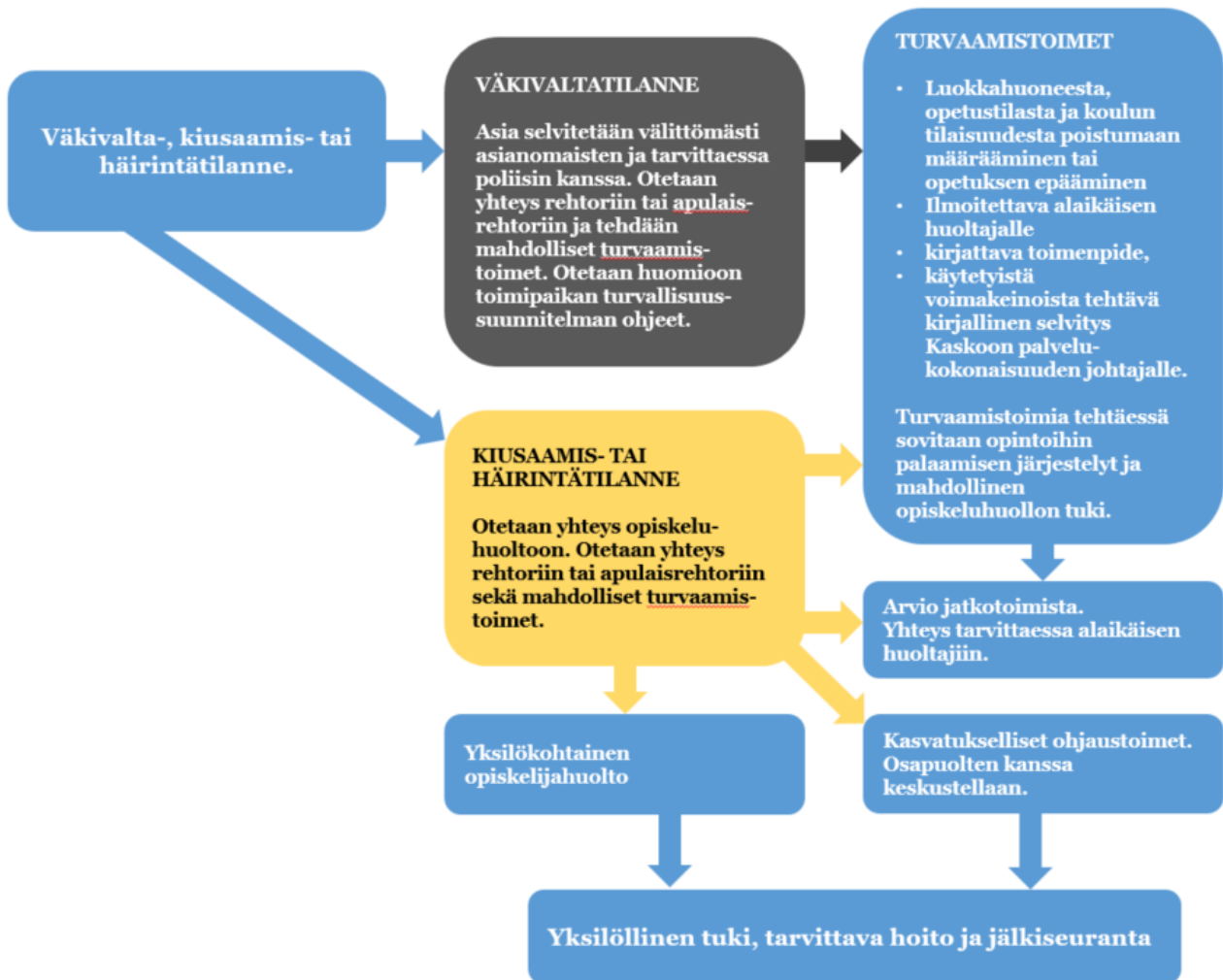
Opiskelijoiden kurinpitorangeistuksissa, ojentamiskeinoissa ja turvaamistoimenpiteissä noudatetaan [Menettelytapaohjetta oppilaiden ja opiskelijoiden kurinpitorangeistuksista, ojentamiskeinoista ja turvaamistoimenpiteistä](#).

Edellä mainittujen keinojen käytön sekä kaikkien tämän ohjeistuksen alaan liittyvissä asioissa opiskelijaa ei saa jättää yksin ongelmiansa kanssa, vaan hänelle tulee aina tarjota opiskeluhuollon palveluita oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti.

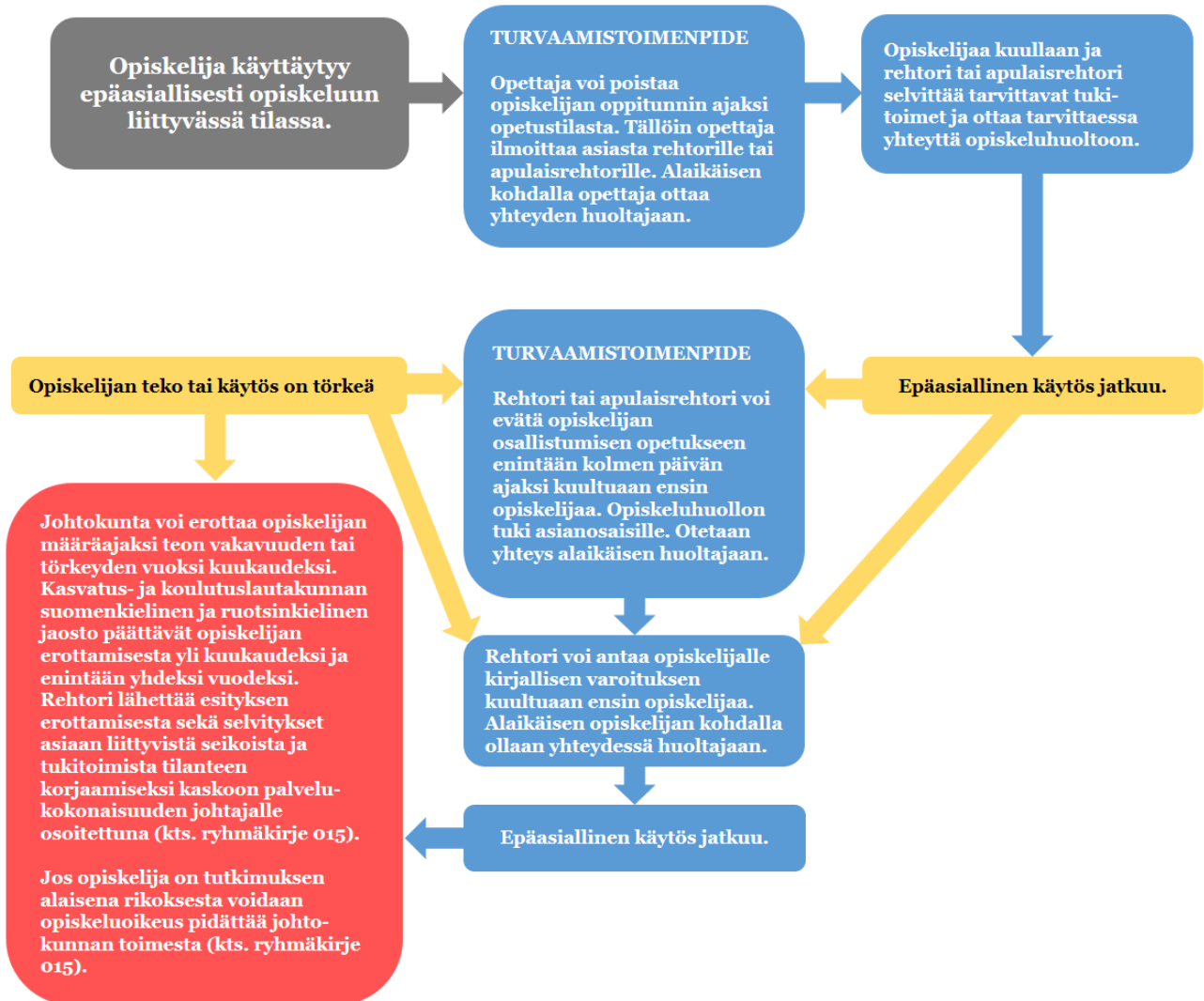
Menettely kurinpitoasiassa:

Kurinpitoasiassa on aina hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen opiskelijan määräaikaista erottamista on myös kuultava alaikäisen opiskelijan huoltajaa. Kurinpitorangeistuksista, opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja opiskelusta pidättämisestä tulee antaa kirjallinen päätös (35 §:n 3 ja 4 momentti). Poistumaan määrääminen ja opetuksen epääminen tulee kirjata. Samalla kun määräaikaisesta erottamisesta päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta. **(Liite 2)**

Liite 1: Väkivalta-, kiusaamis- tai häirintätilanne

Liite 2: Kurinpitomenettely

Muut liitteet

17.10.2018 EH, TL, SH,HS,SK

Opiskeluterveydenhuollon tehtävä epäiltäessä opiskelijan päihteiden käyttöä toisella asteella (lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa).

Oppilaitos valvoo järjestyssääntöjensä mukaisesti turvallisuutta oppilaitoksessa. Päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena oleva opiskelija muodostaa turvallisuusriskin itselleen ja muille. Koulun ja oppilaitoksen on ensisijaisesti huolehdittava turvallisesta opiskeluympäristöstä. Jokaisessa oppilaitoksessa tulee olla toimintaohjeet, joiden mukaan toimitaan, mikäli opiskelijan epäillään olevan päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita koskee sora-lainsäädäntö, jonka puitteissa oppilaitoksella on myös valvonnallista vastuuta.

Terveydenhuollon tehtävä: opiskelijan hoidontarpeen arviointi sekä tarvittaessa hoitoon ohjaus.

Mikäli opiskelijalla epäillään päihdeongelmaa, oppilaitoksessa tulee aina käynnistää opiskeluhoollollinen työ (yksilön tukeminen opiskeluhoollossa). Ohjataan opiskelija myös sosiaalipalvelujen piiriin.

Opiskeluterveydenhuollossa tehtävä päihdeselvittely

Kyseessä on kokonaisvaltainen opiskelijan hyvinvoinnin ja tuentarpeen selvittely.

Tarvittaessa huumausainetestiä voidaan käyttää diagnoosin ja erotusdiagnoosin tekemiseen. Konsultoi tarvittaessa työparia. Testaus on käyttökelpoinen hoidon onnistumisen seuraamisessa.

Opiskeluterveydenhuollossa käytettävä testi on virtsan huumeseuula, U -Huum-0 (4221). Kyseisen tutkimus otetaan valvotusti, mikä on mahdollista tietyissä HUSLAB:in toimipisteissä. Ajankohtaiset tiedot löytyvät HUSLAB sivuilta: <http://www.hus.fi/sairaanhoito/laboratoriot/naytteenottoapaikat/Sivut/default.aspx>. Samoilta sivuilta tulostetaan ajankohtaiset ohjeet testauksesta opiskelijalle ja alaikäisen osalta myös huoltajalle:

http://huslab.fi/ohjekirjan_liitteet/potilasohjeet/ohje_valvottuun_virtsanaytteenottoon_huumetestausta_varten_tulevalle.pdf

Tiedonkulku testauksesta alaikäisen huoltajalle on varmistettava. Lastensuojeluilmoituksen tarve arvioidaan.

Huumetestin tulkinnessa tulee muistaa, että huumeiden satunnainen käyttö ei näy testissä kuin hyvin lyhyen ajan, eikä testi kata kaikkia huumausaineita. Pääsääntöisesti testaus on vapaaehtoinen.

Opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitaja ja/tai lääkäri haastattelevat nuorta kokonaisvaltaisesti hänen elämäntilanteensa, hyvinvointinsa ja tuentarpeensa arvioimiseksi. Tarvittaessa tehdään ohjaus nuorisoasemalle tai lähete nuorisopsykiatrian poliklinikalle.

Oppilaitoksen sora-lainsäädännön mukaiset tehtävät ammatillisessa koulutuksessa

Sora-säädökset ja -määräykset käsittelevät ammatillisessa koulutuksessa opiskeluun soveltumattomuuteen liittyviä ratkaisuja. Tavoitteena on mm. antaa koulutuksen järjestäjille riittävästi perusteita opiskelijaksi ottamista koskevaa päätöksentekoa varten sekä parantaa koulutuksen ja sen jälkeisen työelämän turvallisuutta.

Mahdollinen valvonnallinen huumetestaus ammatillisissa oppilaitoksissa on oppilaitoksen vastuulla ja sen toteutuminen on ohjeistettu sora-lainsäädännössä. Valvonnallinen testaus toteutetaan oppilaitoksessa sovitulla tavalla.

Jos käynnistetään sora-lain mukaisia selvityksiä, oppilaitoksen tehtävänä on käynnistää samalla opiskeluhuollollinen työ (yksilön tukeminen opiskeluhuollossa).

Lisätietoa:

[Suositus terveydenhoidollisesta huumetestauksesta - Asianmukaiset menettelytavat sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille](#)